

63834

Slovénska

A B E C E D N I C A

za

otroke.

V novi in stari pisavi.

J. Urbančič

V Ljubljani 1866.

Natisnil in založil Jožef Blaznik.

63831

Handwritten signature

V. Ljubljana 1866.

National in Belgrade, Jozef Blaznik.

1.

Čerke ali pismenke.

a, b, c, č, d, e, f, g, h,
i, j, k, l, lj, m, n, nj, o,
p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

Glasnice.

a, e, i, o, u.

2.

Dve ali več glasnic zaporedama izgovarjati.

ae, ai, ao, au; ea, ei, eo, eu;
ia, ie, io, iu; oa, oe, oi, ou;
ua, ue, ui, un; aia, eia, oia, uia.

3.

Soglasnice

same nimajo polniga glasú.

b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, lj,
m, n, nj, p, r, s, š, t, v, z, ž.

---

b-d,	b-t,	b-l,	b-n,	b-r,	f-l,	f-r,	f-n,
pt,	pl,	pn,	pr,	ml,	mn,	mr,	vr,
dl,	tl,	tr,	tn,	nr,	sp,	sm,	st,
sl,	šl,	zl,	zn,	žr,	cv,	cl,	cr,
čb,	čl,	gl,	hr,	km,	kd,	kl,	kr.

4.

Soglasnica z glasnico vred daje poln glas.

a,	e,	i,	o,	u,
a-b,	e-b,	i-b,	o-b,	u-b,
b-a,	b-e,	b-i,	b-o,	b-u,
af,	ef,	if,	of,	uf,
fa,	fe,	fi,	fo,	fu,
ap,	ep,	ip,	op,	up,
pa,	pe,	pi,	po,	pu,
am,	em,	im,	om,	um,
ma,	me,	mi,	mo,	mu,
av,	ev,	iv,	ov,	uv,
va,	ve,	vi,	vo,	vu.

5.

e,	i,	a,	o,	u,
d-e,	d-i,	d-a,	d-o,	d-u,
e-d,	i-d,	a-d,	o-d,	u-d,
te,	ti,	ta,	to,	tu,
et,	it,	at,	ot,	ut,
le,	li,	la,	lo,	lu,
el,	il,	al,	ol,	ul,
lje,	lji,	lja,	ljo,	lju,
elj,	ilj,	alj,	olj,	ulj,

ne,	ni,	na,	no,	nu,
en,	in,	an,	on,	un,
nje,	nji,	nja,	njo,	nju,
enj,	inj,	anj,	onj,	unj,
re,	ri,	ra,	ro,	ru,
er,	ir,	ar,	or,	ur.

6.

i,	o,	a,	e,	u,
is,	os,	as,	es,	us,
si,	so,	sa,	se,	su,
iš,	oš,	aš,	eš,	uš,
ši,	šo,	ša,	še,	šu,
iz,	oz,	az,	ez,	uz,
zi,	zo,	za,	ze,	zu,
iž,	ož,	až,	ež,	už,
ži,	žo,	ža,	že,	žu,
ic,	oc,	ac,	ec,	uc,
ci,	co,	ca,	ce,	cu,
ič,	oč,	ač,	eč,	uč,
či,	čo,	ča,	če,	ču.

7.

o,	u,	a,	e,	i,
go,	gu,	ga,	ge,	gi,
og,	ug,	ag,	eg,	ig,
ho,	hu,	ha,	he,	hi,
oh,	uh,	ah,	eh,	ih,

ko,	ku,	ka,	ke,	ki,
ok,	uk,	ak,	ek,	ik,
jo,	ju,	ja,	je,	ji,
oj,	uj,	aj,	ej,	ij.

8.

ba,	fe,	pi,	mo,	vu,
de,	ti,	la,	ljo,	nu,
nju,	ru,	si,	še,	za,
ži,	ce,	ča,	go,	hu,
ko,	ju,	nja,	bo,	lju,

ok,	iž,	unj,	ed,	ab,
ef,	it,	ur,	ec,	uj,
anj,	ač,	is,	al,	ip,
om,	olj,	eš,	og,	ob,
ulj,	uh,	az,	un,	uv.

9.

b-a,	b-a-d,	b-a-c,	b-a-n,	b-a-l,	b-a-r,
b-a,	b-d-a,	b-c-a,	b-n-a,	b-l-a,	b-r-a,
pe,	ped,	pet,	pel,	pen,	per,
pe,	pde,	pte,	ple,	pne,	pre,
mi,	mil,	min,	mir,	miz,	miš,
mi,	mli,	mni,	mri,	mzi,	mši,
vo,	vor,	vol,	von,	vot,	voč,
vo,	vro,	vlo,	vno,	vto,	včo,
su,	sup,	sum,	gul,	kud,	kum,
su,	spu,	smu,	glu,	kdu,	kmu.

10.

bli, ibl, blu, ubl, blo, obl, ble, ebl, bla, abl,
 spi, isp, spu, usp, spo, osp, spe, esp, spa, asp,
 mri, imr, mru, umr, mro, omr, mre, omr, mra, amr,
 kri, ikr, kru, ukr, kro, okr, kre, ekr, kra, akr,
 zni, izn, znu, uzn, zno, ozn, zne, ezn, zna, azn,
 hki, ihk, hku, uhk, hko, ohk, hke, ehk, hka, ahk.

11.

Razna izreka zaznamnjanih glasnic.

á, à; é, ê, è; í, ì; ó, ô, ò; ú, ù.

já,	jé,	jê,	jí,	jó,	jô,	jú,
jà,	jè,	je,	jì,	jo,	jò,	jù,
dá,	dé,	dê,	dí,	dó,	dô,	dú,
dà,	dè,	de,	dì,	do,	dò,	dù,
sá,	sé,	sê,	sí,	só,	sô,	sú,
sà,	ès,	es,	ìs,	os,	òs,	ùs,
má,	mé,	mê,	mí,	mó,	mô,	mú,
àn,	en,	èn,	ìn,	ón,	òn,	ùn.

brát,	bràt,	dé,	de,	jést,	jest,
mést,	mèst,	kós,	kôs,	mèč,	měč,
star,	stár,	věč,	věč,	kúp,	kùp,
čép,	čep,	lét,	lèt,	bil,	bil,
vás,	vàs,	làn,	znàn,	vóz,	vôz,
krùh,	mùh,	suh,	kòt,	kót,	bìt.

12.

la, sla, stla, stlat, slast, strast,
 me, smé, smét, smért, kèrt, čverst,
 ri, hri, hrib, vri, tri, skri,
 ko, ško, škor, skorc, sklo, sklon,
 lju, klju, ključ, kljus, hrust, shrust.

13.

Kolikor glasnic, toliko zlogov.

moj brat; naš vert; tvoj lep tič; cèl šòp
 gób; grob, hmelj, kmet, um, ost, il, njiv,
 jár, dan, dur, svét, svèt, svat, nóč, nič,
 móč, kóst, klét, perst, post, pést, past, trot,
 trap, verh, verv, vrát, čèrv, čas, čič, čverč.

bé-la, ve-ja, če-šu-lja, mla-di-ka, go-
 lo-bi-ca, rib-štvo, vo-do-toč, vo-zo-vlak,
 že-lez-ni-ca, voj-vo-di-na, ži-vi-no-zdrav-
 ni-ja, pod-ku-po-va-ti, go-lo-glav, bo-go-
 lju-bin, bo-ga-bo-ječ-nost sve-ta čéd-nost.

14.

Soglasnico med glasnicama jemlji k naslednjimu zlogu.

ri-ba pla-va, te-le ska-če, ti-ca le-ta,
 sla-vič po-je, te-ta ši-va, dé-te mó-li, u-
 čé-nic pi-še, bê-re, se u-či in ve-sél v šo-
 lo ho-di, lu-na své-ti, vi-har bu-či, sa-pa
 pi-še, li-pa cve-tè, vo-da šu-mi, slo-ve-
 nic slo-ví.

kadar bereš, zloge loči; mater, očeta slušaj, stricu strézi, brate ljubi, bogá môli, hvali, v pomoč kliči; greha se vari, bog te vidi!

15.

Zmed dveh ločljivih soglasnic med glasnicama jemlji prvo k prvi, drugo k drugi glasnici.

ter-žič, mer-va, med-ved, ger-lo, ker-ma, tar-ča, kav-ka, ólj-ka, hram-ba, angel, slad-kor, sen-ca, sod-ba, prav-da, rib-nik, slamnik, al-tar ali da-ril-nik.

ovčar pase ovce; dróbnice pobirajo drobnice; žito se spravlja v žitnice, derva v dervarnice, ljulika naj se verže v oginj.

16.

Kterih soglasnic govoreč ne ločiš, jih tudi v branji ne loči; kakoršne so: bl, br, pl, pr, dl, dr, tl, tr, sl, sr, sp, sk, st, št, zd, zl, zr, žr, gl, gr, kv, hr, kl, kd, itd.

de-blo, sre-bro, že-plo, ko-pri-va, sedlo, me-tla, o-trok, ve-slo, go-spod, gospo-ska, po-šten, gnje-zdo, ro-žlám, i-gra, i-gla, o-gnem, vi-hra-nje, je-klo, mo-krota, né-kdo, bu-kve, že-pno.

votlina, stàblo, praprot, dobrota, potreba, svisli, ostrinja, lišpanje, dom orodstvo, ozdravljen, pezdirje, ognjiše, otekli na, ljubljanski, slovéntvo.

17.

Velike tisnje čerke.

A, B, C, Č, D, E, F, G, H,
I, J, K, L, Lj, M, N, Nj, O,
P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.

Abraham, Beligrad, Carjigrad, Čatež,
Donova, Emanvel, Fužine, Godešič, Horjulj,
Ivan, Janez, Kerka, Lobelj, Metlika, Naklo,
Njogostran, Ostrožnik, Poljane, Rádovna,
Savinja, Širokosét, Tabor, Ustja, Vransko,
Zálog, Želnznike, Žažar.

18.

Uči se šteti.

Eden, ena, eno, dva, dvě, tri, štiri,
pét, šest, sédem, osem, devét, desét, enajst,
dvanajst, trinajst, štirnajst, petnajst, šest-
najst, sedemnajst, osemnajst, devetnajst,
dvajset.

Številke: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.
Eden-ena in dvajset, dva-dvě in dvajset,
tri in dvajset, štiri in dvajset, pet in dvaj-
set, šest in dvajset, sedem in dvajset, osem
in dvajset, devet in dvajset, trideset.

Številke: 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
28, 29, 30.

Štirideset, petdeset, šestdeset, sedemdeset, osemdeset, devetdeset, sto.

Številke: 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

Sto in eden, dvě sto, tri sto, štiri sto, pět sto, šest sto, sedem sto, osem sto, devet sto, jezero, tisuč ali tavžent.

Številke: 101, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000.

Dva tavžent, deset tavžent, sto tavžent, tavžent osem sto ena in petdeset.

Številke: 2.000, 10.000, 100.000; 1851.

Dvoji, troji, čvetéri, stotéri, kolikéri, tolikéri; peternat, stotérnat; enkrat, dvakrat, jezerokrat; prvič, drugič, sedmič; poldrugi, poltretji, poldne, polnoč; edinka, dvojka, peterka, petka, petica; četert, petina, šestina, stotina; dvoják, triják, šestíca, sedmíca, desetíca, dvajsetíca, kôpa, množica.

Rimske številke.

I₁, II₂, III₃, IV₄, V₅, VI₆, VII₇, VIII₈, IX₉, X₁₀, XI₁₁, XII₁₂, XIII₁₃, XIV₁₄, XV₁₅, XVI₁₆, XVII₁₇, XVIII₁₈, XIX₁₉, XX₂₀, XXX₃₀, XL₄₀, L₅₀, LX₆₀, LXX₇₀, LXXX₈₀, XC₉₀, C₁₀₀, D₅₀₀, M₁₀₀₀.

, vejica,	! klicaj,
; nadpik,	— pomišljaj,
: dvopik,	( ) vklepaj,
. pika ali končaj,	„“ ušesica,
? prašaj,	- ali = vezaj.

Bra-nje.

Od Boga.

Bog je ne-skon-čno bit-je, za-čet-nik vsih re-či. On ni za-čel bi-ti, ne bo je-njal bi-ti; ve-čin je. Iz nič je u-stva-ril ne-bo in zem-ljo, an-gel-ce in člo-vé-ka, ter vse, kar je. **Bog** je ne-skon-čno svét. Vse kar je do-bri-ga, on lju-bi; kar je hu-di-ga in na-gnjus-ni-ga, so-vra-ži **Bog**. **Bla-gor** člo-ve-ku, kte-ri **Bo-ga** lju-bi, in se va-ru-je hu-di-ga! V ne-be-sa po smer-ti pri-de, in vé-ko-maj bo **Bo-gá** gle-dal. **Gor-jé** mu, kdor hu-do dé-la, in **Bo-ga** ne lju-bi! **Bog** ga vi-di, in stra-ho-vál ga bo. Ne bo se do-bro go-dí-lo hu-dôb-ne-žu, ne na tém, ne na u-nim své-tu.

Va-ri se gré-ha, člo-vek! Lju-bi **Bo-gá** čez vse. Ni-kó-mur ža-li-ga ne dé-laj, de boš sré-čin sa-dàj in ka-dàj.

Svét v obrazih.**1. Svét.**

Na nébu so zvezde. Oblaki visijo v zraku. Tice létajo pod oblaki. Ribe plavajo po vodi. Na

zemlji so goré, gojzdi, polja, živali in ljudje. Vès svét je poln prebivavcov.

2. Nébes.

Stari so učili, de zemlja v sredi stoji, in nébes se okóli nje vertí. Zdaj pa terdijo, de se zemlja okrog solnca suče. Solnce, kjer koli je, zmiraj sije, če ga tudi oblaki zakrivajo. Njegovi žarki svitlobo delajo, svitloba pa dan. Unstran je tēma in noč. Po noči luna sije, in zvézde migljajo. Zvečer je mrak. Zjutraj je zárija in zor, daní se.

3. Oginj.

Oginj sveti, gorí in žge. Njegova iskra se iz kreména z jéklam izkreše, in v netilo vjame. Prižge se žepĺenka, na to svéča, ali terska; napravi se plemen ali tudi oginj, kateri pohištva zažge. Dim se dviga, se prijema dimnika, in saje naredi. Iz goreče glavnje pride ogórek, iz žerjavice mertvo óglje. Kar poslednjič ostane, je pepel in perhavka.

4. Zrak.

Sapa voljnó piše. Véter močno vleče. Vihar drevje podéra. Vertinec se v koló vertí. Podzemeljski véter zbudi potrès; potrès naredí vsajanja ali pogréze.

5. Voda.

Voda izvira v viru; slapi v bistrici; teče v potoku, stoji v jézeru; se vali v reki; se vertí v vertincu; déla sem ter tje grezi ali močirje. Reka ima bregove. Morje déla pomórja ali morske bregove, zanožja, predgórja, otóke, polotóke, medmorja in morske sotéske, in ima grebene in klečéti ali próde.

6. Oblaki.

Iz vode gre kviško sopár. Iz njega se naredí oblák, in blizo zemlje mègla. Iz oblaka kaplje dež in naliv. Če dež zmerzne, je toča; na pol zmerz-

njen je sneg; vroč naredi solnčno rijo. V deževnim oblaku, kateri solncu nasproti stoji, se prikaže mavrica. Iz žepelniga sopára vstane grom, kateri iz oblaka švigne in z bliskam tréši.

7. Zemlja.

Na zemlji so visoke gore, globoke doline, hribi, berlogi, ravne polja, senčni lógi.

8. Kovine.

Svinc je mehok in težek. Železo je terdo, jéklo še terji. Umétniki delajo iz kositarja verče, iz bakra ali kotlovine kôtle, iz toča ali mesinga svečnike, iz srebra terdnjake ali tolarje, iz zlata rume njake ali cekine. Živo srebro teče, se vedno giblje, in razjéda kovino.

9. Kamni.

Pesek in sipa sta razmét kamen. Kamen je kós skale. Brus in ôsla, krêmen, marmor in drugi enaki so temni kamni. Kalamik železo nase vleče. Dragi kamni so previdljivi ali jasni kamnički, kakor beli belin ali demant, rudeči rudečin ali rubin, višnjevi modrin ali safir, zeleni zelenin ali smaragd, romeni želtin ali hiacint, in drugi. Če so voglato brušeni, se lepo svetijo. Mali in véliki biseri rastejo v školjkah; jantar se nabira pri morji, zlasti v Prusih.

10. Cvetice.

Zmed cvetic so nar bolj znane: Spomládi vijolica, carovnica ali hiacinta, narcisek. Potlej lilije — béle, rumene in višnjeve. Poslednjič vertnica, klinček ali nagelj, in druge. Iz teh se spletajo vjenci in šopki. Privzame se dišečih zel, kakor so: majerón, mílica, rutica, sivka, rožmarin, méta in druge. Zmed poljskih cvetic so nar bolj znane: Šmarnice, ožanke,

plavice, kamelice in druge. Tulipan je lepotiček vsih cvetlic, pa nič ne diši.

11. Tice pévke.

Slavič zmed vsih nar ljubši pôje. Škerjanec v zraku ferčí in pôje, prepelica na tleh; druge tice na vejah kakor: tuji kanarček, šinkovec, lisek, ternovka, konoplénka, mala senica, sternád, tašica, pénica in druge.

12. Zvéri.

Zveri imajo ojstre kremplje in zobé, ter so me-sožertne. Takó grivasti lev ali oroslan, kralj štiri-nožnih žival; pikasti pardosam ali bars; risat ali tiger, nar bolj huda zver zmed vsih; kosmati medved; grabljivi volk; risev, ki ima bister vid; dolgo-repa lisica, nar bolj zvita med vsimi. Jež je bodeč: jazbec se rad v jazbo splázi.

Pisavne čerke male in velike.

a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, lj,
m, n, nj, o, p, r, s, š t, u, v, ž, ž.

A, B, C, Č, D, E, F, G, H,
I, J, K, L, Lj, M, N, Nj, O,
P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.

Branje.

Spodobno obnašanje mladosti v mnogih okolišinah.

1. Kadaj se mora moliti?

Nebeški Zveličar je rekel: „Vedno molite!“

Móli zjutrej, berž ko vstaneš, zvečer, preden léč greč, pred jedjo in po jedi. Kadar si v cerkvi, vselej móli; tudi, kadar slišiš hudimu vremenu zvoniti, ali pa merliču klénkati. Ob sedmih zjutrej zvoní v čast Marije Device, opoldne in zvečer pa angelovo česenje; vselej se odkrij in zvesto móli, bodi doma v hiši, ali na ulicah. Kdor noče moliti, ko zvoní k molitvi, je napuhnej in malopridniši od Turka. Ne bo ga spoznal Zveličar pred nebeškim Očetam, kdor se Boga sramuje.

Berač pri kraljevi mizi.

Kralj Alfonz je zvédil, de nekteri zmed njegovih blagničev ali dvorskih deč-

kov ne marajo za molitev, in de tudi pred jedjo in po jedi ne molijo. Kralja je to bolelo, in sklene, jih poboljšati.

Nekiga dne jih povabi k svoji mizi. To počesenje jih je zlo veselilo; čedno se obléčejo in pridejo h kosilu. Kralj tistokrat nalas ni molil, in tudi blagničev ni nobeden križa storil. Dečki se z dražimi jedmi in s sladkim vinam pitajo; kar se permaši star, ves razcapudran berač v obednico. Meni nič, tebi nič — se usede h kraljevi mizi, začne jedi grabiti in jih požrešno glodati, de nikolj tega! (Use je bilo takò dogovorjeno.)

Blagničiči stermijo, jeza jih kuha zavoljo tolake prederznosti nesramniga gostu. Tudi Alfonz razodeva nejevoljo in praša strážeta, če je ta prederzni sitež prosil, h kraljevi mizi pušen biti? Strážeti rekò de ne, ter se nad njim zlo hudujejo;

blágníči pa se ga hočejo lotiti, de bi ga iz obédnice pognali. Kralj jim vender reče, de naj ga pusté z miram. Zdaj se le je bore gladuh začel prav pojedati; svoj živi dan ni imel tako dobriga dné. Ko se dobro natépe in nalóka, si obriše brado, ne reče ne bélo, ne černo, in jo preč pobere. Ne česne ne „hvala!“ ne „Bog vam verni!“ temuč gre zarobljeno, kakor je bil prišel.

Osmukani blagníči so bili zavoljo taciiga neotesaniga obnašanja neizrečeno hudi; besed jim je zmankovalo, se nad požeravčkam izgobezdati.

Kralj pa vstane in začne govoriti: „Nad tem ubogim revčikam se toliko hudujete zavoljo njegove robate nehvaležnosti; vender je on le en samkrat v svojim življenji storil, kar vi vsak dan dvakrat storite. Lejte, nebeški Kraij tudi vam

vsak dan dvakrat napravi mizo; se najeste in napijete; pa kakošno je vaše obnašanje? Za jéd ne pròsite, in se ne zahvalite; ravno takò délate kakor uni berač! K mizi pridete, in beséde ne rečete Kralju in Očetu v nebesih; in ko se najeste in napijete, si brado obrisete, in vam ni mar, se Dajavcu vsih dobrih darov zahvaliti! Menite kaj, de se ne bo tudi nad vami dobrotljivi Bog serdil, kakor ste se vi nad unim zaguljenim beračem!“ —

Té rězne besede so mladenčém v sercé ségle. Rudeče jih je sprehajalo, in nikoli več niso opustili, pred jedjò in po jedi moliti.

2. Kako se domá obnašati!

1. Kar se ti reče, urno ubogaj. Kújati in jezikati se, je gerdó in pa greh.
2. Z vsimi v hiši v miru bodi; nikomur ne govóri žaliga; z vsakim bodi perjazin.
3. Lagati nikoli ne! Kdor rad laže, tudi rad krade; tat je pa nagnjusin pred Bogam in pred ljudmi.
4. Če škodo narediš, ne taji; spoznaj, in odpušenja pròsi.

5. Potepati in po ptujih hišah potikati se, ni pošteno.
6. Med prešérne otroke ne hodi. Slišiš pregrešno govoriti ali vidiš kej hudiga početi, zagrózi se in reci: „Bog te vidi in sliši!“ Proč beži ter staršem povej, de se hudo ustavi.
7. Po dnevi in po noči te povsod Bog vidi. Kar tvoje starše in dobre ljudi žali, tudi Boga še hujši žali. Kar se jim bojiš povedati, je greh in ne smeš storiti.

Ostudna otročja nehvaležnost.

Bogat oče ostari in vse svoje premoženje zroči otrokam; otroci pa obljubijo, mu lepó vstreči, in ga z vsim previditi, kar bo treba. — Iz perviga so ga res precej lepo imeli, pa čedalje je bilo hujši. Žlice mu štejejo, kolikor jih v usta nese, in še za obleko mu ne skerbijo. Zaverženi oče pogostoma zdihuje, rekoč: „Ukanil sim se, de sim otrokam vse v roke dal. Boljši bi bilo, naj bi oni meni, kakor de morem jez zdaj njih prositi.“

Neprevidama star prijatelj očetu dvajset jezér terdnjakov ali tolarjev odšteje, ki jih je ž njim v kupčii imel, in ni mislil jih kdej več dobiti. Dá si železno skrinjo narediti, in denarje zaklene ter dobro okovári.

Zdaj so hinavski otroci očeta zopet lepó imeli in mu prav skerbno stregli, da bi še te denarje od njega zlizali. Oče jim vinarja ni dal, ali po smerti so se na delišino zanašali. Ko oče oči zatisne, otroci lakotno v skrinjo planejo, denar med seboj razdelit; pa so se hudo opekli. Oče je bil ves denar za uboge sirote odločil, in ga na tihim ubožničarjem zročil, skrinjo pa s kamenjem napolnil. Verh kamenja je bil napis:

**Kdor starše gerdó ima,
Sam svojo srečo prodá.**

3. Obnaša zunaj dóma.

1. Si kam poslan, urno opravi! Po poti ne postajaj: živali ne draži; sadje in druge reči per miru pusti; nikomur ne nagajaj!
2. Ako paseš, pasi sam, ne v drušini. Če greš v derhal, bo slabo za čedo, še slabši za te. Malopridneži kolnejo, kvantajo, pretepajo nedolžno živino, ljudem škodo delajo, in veliko hudiga vganjajo. To je plašarsko in peklenško; Bog obvari take drušine! — Dobri pastirji tudi na paši molijo in beró; to je lepó in Bogu ljubo.
3. Srečaš koga na potu, ga po domači šegi pozdravi, ali priljudno ogovôri. Slovenci pozdravljamo tako: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — „Bog te sprimi!“ — „Dobro jutro!“ — „Dober dan!“ — „Dober večer!“ — Poslovljujemo se tako: „Z Bogam!“ — „Bog vas obvari!“ — „Zdravo!“ — „Zdravi bodite!“ — „Lahko noč!“ — in tako dalje.
4. Duhovnam in drugim gospodam se spodobno odkrivaj, in pokri se vselej še le ko mem odidejo. Pokrivalo se mora vzeti z glave; pri strani glave ga pertiskati, je nespodobno. Bog zapové, vikši spoštovati; kdor tega ne skazuje, je nezarobljen divjak ali pa prešernež.
5. Gredé mem cerkve, znamenja ali križa se vselej odkri, in reci, kakor te v šoli ali doma naučé.

Lépa križávka.

Bogaboječ kmet je imel hlapca silo nagle jeze, ki je v serdu preklinjal, de je bilo groza. Gospodar ga svari, de naj iz ljubezni do Boga jezo

tolaži. Hlapec pa je le djal, de ne more, ker ga živina in ljudje preveč dražijo.

Nekiga jutra pokaže gospodar hlapcu svetlo križavko, in reče: „Poglej jo! tvoja bo, ako celi dan ne bo hude besede od tebes lišati.“ Vesel mu hlapec v roko seže.

Družina ga je ta dan nalaš dražila, ga ob denar perpraviti. Ali hlapec se je premagal in ni nobene hude besede zinil.

Na večer mu gospodar križavko dá in reče: „Sram te bodi, de iz ljubezni do malo-vredniga denarja svojo jezo tako moško strahuješ; iz ljubezni do Boga pa no-češ!“ — Na to se je hlapec poboljšal, in je bil vès pohleven človek.

*Lahke so človeku vse reči,
Ako jih 'z ljubezni Božje st'ri.*

4. Obnaša v cerkvi.

Ob nedeljah in praznikih je vsakimu kristjanu dolžnost, per Božji službi biti. Bodi tedaj per sveti maši, pridigi in keršanskim nauku.

V cerkev hodi z materjo ali z očetam, in per njih ostani. Ako moraš sam iti, pojdi v taki kraj, kjer zamoreš lepši moliti. Zunaj cerkve ostajati, Bog obvari! to delajo le potepini in veliki grešniki. Tudi v lópi se le mlačni in malopridneži radi potikajo.

V cerkvi vès čas na molek móli, ali pa iz bukvic bëri — počasi, premisljeno in pobožno.

V cerkvi se ne smejati, ne ozérati, ne šeptati ali govoriti. Te kdo nadlegva, od njega se odkmakni. Zakaj cerkev je Božja veža; sam Bog v nji prebiva.

Pri povzdigovanji in pri blagoslovu ali žegnu z nar Svetejšim kleči, kdor je kristjan. Kdor se sramuje poklekniti in Bogá moliti, ni pošten človek.

V Božjo hišo pridi o pravim času; iz nje pojdi, ko mašnik od altarja gré. Kteri prepozno prihajajo, prezgodaj odhajajo, so slabi kristjanje.

5. Skerb za zdravje.

Zjutraj se umivaj; usta si večkrat izplakni, posebno po jedi.

Uroč ne pij; požrešno in vročiga ne jej; nezreliga sadja, neznanih jagod in družih sadov se vari, velikrat je v njih strup.

Zganja ne pij, ne majhin ne velik; tudi vina le malo.

Ob hladu b'os in goloròk okoli ne hodi; dobi se griža in druge bolezni.

Po zimi ne hodi naravnost iz mraza za peč.

Ne grudi oréhov, lešnikov in družih terdih reči; sladkarij ne liži; z železami si z'ob ne trébi. Boléli te bodo in zgodej boš škerbast, če ne poslušáš.

Ne igraj se z ojštrim orožjem; puše,

samokresa *) in smodnika se vari; k vódi ne hodi; neumno ne skakaj.

Na solncu ne béri, ne šivaj; v solnce in blišave nepremakljivo ne glej. To škoduje očém.

Ti hudò prihaja, urno povéj, de se ti pomaga.

Nesreča pri streljanji.

V nékim kraji na Štajarskim so obletnico praznovali in streljali. V možnarji, ki so ga vročiga nabijali, se smodnik uname in doséže tudi žakljíč s smodnikom, ki je blizo ležal. Dvanajst veči del mladih ljudi je bilo hudo ranjenih in opečenih. Nekaj jih je v grozni bolečini moglo umréti. Eniga mladenča je tri sežnje visoko žagnalo, ki je na glavo padel in se do smerti pobil. — Velikrat ga zadene nesreča velika, kdor se ne varuje puše in smodnika.

*) Samokres ali pištola.

6. Kako se snažno in pametno obnašati.

1. *Hôdi po svojim stanu snažno oblečen; ne uma-zan, ne stergan, ne zmeršen in razkodran.*
2. *Sedé se ne zlécaj; glave na dlan ne naslanjaj. Rok pod obleko ne dévaj, to je gerdo, veli-krat pregrešno.*
3. *Ne dergni in ne praskaj se pričo ljudi; ne grizi nohtov; ne vtikaj perstov v usta, ne v nos.*
4. *Ne pusti se drugim šebetati in dotikati; vsiga, kar je nespodobno, se vari.*
5. *Govori počasi in razložno; z rokó ust ne za-krivaj. Glasno smejati se in krohotati je ne-čedno.*
6. *Ne zasmehuj družih; primkov ne dajaj; ni-komur žaliga ne stori, tudi žal besede ne rêci.*
7. *Bodi moder in z vsakim človekom priljudin; samo zapeljivcov se vari.*

Pregovori in lepi nauki.

1.

Z Bogam začni vsako délo,
In bo dober ték imelo;
Z Bogam delo dokončaj,
To je pot v svitli raj.

2.

Kdor starše spoštuje in ljubi Bogá,
Mu vse je perjazno, ga rádo imá.

3.

Revežem pomagaj rád,
Tudi ubožčik je tvoj brát.

4.

S časam vselej prav ravnaj,
Ako ne, ti žal bo kdáj.

5.

Hinávšino sovráži,
Le kar si rés, se káži.

6.

Omikana pamet, nedolžno sercé
Nar lepši blago je za léta mladé.

7.

Kar bližnjimu, 'z dobriga sérca storiš,
Stotérno plačilo v nebesih dobiš.

8.

Bog vé te v vsakim kraji najti,
Le vari se v pregreho zajti.

9.

Okó je, ktero vidi vsè,
Kar se tud skrivàj počnè.

10.

Nedolžnost zgubljená
In ura zam'jena:
Ne pride nobena.

11.

Velikrat se človek prepozno kesá,
Ki svoje opravila brez glave ravná.

12.

S hudobnim se nikdar ne enači,
Podóbin je strupeni kači,
Vse, kar je dobriga, popači.

Svétí izréki.

Ne hôdi s prederznim, de te v nevarnost ne perpravi.

Pojdi k mravlji, léni! in uči se od nje; ona si poleti svoj kruh perpravlja, in svoj živež ob žetvi zbira.

Kar človek seje, to bo žel. Kdor dela, mu je spanje sladkó.

Nikar se ne vadi lagati, ker to je nesramna navada.

Modróst je boljši, kot zlató in srebró. Čimú je hudobnemu bogastvo, ker si ne more modrosti in čednosti zánj kupiti?

Kdor drugimu jamo koplje, lahko sam vanjo pade; in kamen, ki ga v kogá zaženeš, zadene tebe.

Spoštuj svojiga očeta iz celiga sercá, in ne pozabi, koliko britkosti so tvoja mati imeli zavoljo tebe.

Ljubi svojiga bližnjiga, kakor samiga sebe. Odpusti mu, kdor ti je kej žaliga storil.

Veliko veselje vam oznanjam, kakor po novim.

Veliko veselje vam oznanim, Zveličar svetá je rojen. Slava Bogú na višavah in mir dobrim ljudem na zemlji. Jezus je rasteł, kakor v starosti, tako tudi v modrosti in ljubeznjivosti pred Bógam in pred ljudmí. Jezus je bil svojim staršem pokoren. Ta je moj ljubi sin, ki imam nad njim dopadajenje. Zveličar velikrat ni imel kam svoje glave položiti. Na otročiče je Jezus roké pokladal in jih blagoslóljal, ter rekel: Pustite male k meni priti, ker tacih je nebeško kraljestvo. Hosana Sinu Davidovimu! češen in hvaljen bodi, kteri pride v imenu Gospodovim! Moje ovce moj glas slišijo, in gredó za mano; jest jih poznam in jim večno življenje dam. Kdor obilno seje, bo tudi obilno žel. Pridite, vi blaženi Gospodovi, posedite kraljestvo, ktero je vam perpravljeno od začetka.

Stara pisava.

Po stari pisavi izrekaj:

f	za	S		Ş	za	S
fh	za	Ş		Şh	za	Ş
s	za	Z		S	za	Z
sh	za	Ž		Sh	za	Ž
z	za	C		Z	za	C
zh	za	Č		Zh	za	Č

Vse druge čerke izgovarjaj, kakor po novim.

fa,	fe,	fé,	fi,	fo,	fô,	fu;
aft,	eft,	éft,	ift,	oft,	ôft,	uft;
fha,	fhe,	fhét,	fhit,	fhol,	fhòk,	fhum;
sa,	se,	sé,	si,	só,	sô,	su;
sha,	esh,	ésh,	mish,	nòsh,	rósh,	lush;
az,	ez,	uz,	oz,	ôz,	éz,	iz;
zhaf,	zhizh,	zhud,	nózh,	plòzh,	jézh,	nizh.

Branje v stari pisavi.

Lepa fuknja prasna glava.

Tonzhe je vedno lenôbo pafel. Uzhil se ni nizh, in tudi snal ni nizh. Lepo fúknjizo je oblékel, pa ofhabno po vafi letal in se fkasoval. Tudi v fholi se je ponafhal s svojo lepo fuknjo. Otrozi fo ga oftopili in radovidno gledali; Tonzhe se je pa sanizhljivo na nje osérali. Uzhenik ga poklizhejo: Tonzhe, na noge! povej, kar snafh. Tonzhe pa se ni uzhil nizh

in tudi ni vedil nizeh; kar koli je bléknil, vse je bilo neumno. Šram ga je sazhelo biti, in sposnal je Tonzhe, de fama lepa fuknja ne pomaga nizeh, zhe Tonzhe ne vé nizeh, zhe Tonzhe ne sna nizeh.

Šamo lepo oblazhilo te ne bo zhaftilo; poboshnost, modra glava, to je flava prava.

Previdin fantek.

Franzek in Oshbè prideta do jame. Šerzhnost veljá! jest bom va-njo fkozhi; kdo fkozhi sa me-noj? vpije Oshbè. Franzek pravi: V jamo skakati je lahkó, ali jest nozhem; ne vé, kako bi potlej is njé perfhel.

Hromez in flépez.

Hromez je ob pótu fedel, flepez poleg njega ftal. Vlak svoje tefhave preklada. Ne vidim ne kó, ne kam, pravi flepez. Jest vidim kó in kam, pa ne morem s mesta, pravi hromez. Ali temu se lahko pomaga: opertaj me in nêsi me fhtupo-ramo, jest te bom pa kermil, de ftese ne sgrefhifh. — Nar hujfhi nadloga se polahká, zhe uboshzhik uboshzhiku roko podá.

Slate refnize.

Naglo se fpreminja fvét, urno tezhejo dnevi mladih lét. Mine dan, mine mesez, mine leto sa letam. Ši mlad, pa bofh kmalo ftar, in od tvojih mladih let ti ne bo oftalo drusiga, kot, kar si dobriga ftoril, kar si se dobriga nauzbil.

Bodi moder; pravizo ljubi; hudiga nagnjenja se vari. Šramuj se slabih dél; poshteno shivi v vlakim ftán', ne bofh se kefál svoj shiv' dan.

Ishí si sakladov, ktere v vezhnost feboj ponefefh.

Zhaft, denar, tudi uzhenost pri grobu ostane; le zhednost fama te bo spremila unkraj groba. Šrezhin ta, komur je zhednost tovarshiza bila — od sibili do groba!

Pametna nosha.

K modrimu moshu pride eniga dne mlad gospodizh v novi fuknji. Poglejte, mu rezhe, kako se mi fuknja podá, ki je po novi fhegi uresana! Modri mosh dá mladenzhu posebni odgovor tako-le: „Ako je tvoje ferzé dobro, je vse dobro; ko bi pa ti dobro ferzé imel, bi ne ifkal nove nenavadne fhege.“

Tat prefhizha, prefhizh tatú.

Tat ukrade prefhizha in ga na rame operta. De bi mu ne ushel, ga k sebi okoli vratú priveshe in nese. Pride pa trudin k vodi in ob dershaju mostú pozhiva. Prefhizh bruhne, se sashene v vódo, in tatinfko gerdóbo za seboj potegne. Oboje je v valóvih utonilo. — Tako tatvina fama velikrat tatú splazha.

Dober otrok moder mosh.

Sveti Franzhifhek Salesjan, she otrok, je le s materjo v Boshjo hisho hodil. Bogoljubna mati so ga navdajali s ljubesnijo in svetim straham do Boshje hishe. Velikrat so mu is shivljenja svetnikov brali, kar je bilo sa njega, in vselej so perstavili she svoje

nauke. Kadar so poboshna mati uboge in bolnike obiskovali, je mogel tudi mali Franzek vprizho biti. Pomagal je materi uboshzhikam strezhi, in jim milovshino deliti.

Kar je mladenzhik vidil lepiga in dobriga nad ljubo materjo, vse je skušhal sam v shivljenji posnemati. Molil je toliko perferzhno in svestò, de je bilo zhudo sa tako mlado dete. Uboshzhike je is serza ljubil in miloval. Sam si je vezhkrat pretergal in pa od svojih rodovinzov kej sprosil, de je revzhika potolashil. Refnizhnost je prezhudno ljubil. Ako se mu je kak otrozhji pogrèshnik premèril, rajshi je strahovan bil, kakor de bi se bil v nar manjshi rezhi slagal. Dobro so mu bili namrezh bogoljubna mati v serze vtisnili, de sveti in refnizhni Bog vsako lash sovrahi.

Sveti Franzishek je bil v Paris na Franzosovsko, delezh od starshev, v sholo dan. Ondi je hodil pred altar Marije Devize molit, de bi ga hudi-ga obvarovala. Nar rajshi je sveto pismo bral in premishlovàl; pa tudi vsih shol-skih rezhi se je posebno dobro uzhil. Takò se je med spàzhenimi sholskimi tovarshi poshteniga in nedolshniga ohranil. Bil je potlej mashnik in vikshi pastir ali shkof. Kolikor je dobriga storil, lé-piga uzhil in pisal, ne more pero popi-sati, ne jesik dopovédati.

Umerl je v letu 1622, in je sdaj velik svetnik v svitlim raji.

Otròk! tudi ti se v mladosti per-vadi k vsimu dobrimu, kakor sveti Fran-zhishek: Angelsko nedolshnost ohran', vari se greha svoj shivi dan!

